

12. 12. 2020

V soboto - priloga Večera

Stran/Termin: 22

Naslov: Slovensko gospodarstvo ne zna zasnovati celega

Naklada: 31.200,00

Avtor: Petra Zemljič

Površina/Trajanje: 1.916,26

Rubrika/Oddaja: INTERVJU

Žanr: INTERVJU

Gesla: MREŽA RUK

Dr. Peter Purg

Slovensko gospodarstvo ne zna zasnovati celega avtomobila, kaj šele sestaviti in tržiti

O projektu konS,
platformi za
raziskovalno
umetnost, ki
z evropskimi
sredstvi vzpostavlja
sodelovalno
platformo na
diagonali zahodne in
vzhodne kohezijske
regije Slovenije

Petra Zemljič

Dr. Peter Purg na Akademiji umetnosti Univerze v Novi Gorici kot izredni profesor vodi modul Novi mediji v do-/podiplomskih programih Digitalne/Medijske umetnosti in prakse. Po doktoratu iz medijske umetnosti, komunikoloških in literarnih ved na univerzi v Erfurtu (Nemčija) objavlja v poljih umetnostne pedagogike, medijske ekologije in umetnosti, interdisciplinarne ustvarjalnosti ter inoviranja. Trenutno med številnimi projekti

zastopa Akademijo umetnosti v projektih konS.

V projektu konS verjamete, da bodo umetnost in druge kreativne discipline odločilno pripomogle k skupni boljši prihodnosti. A šele ko bodo dobile ključno mesto tako v družbenih kot v gospodarskih inovacijah. Doslej ga torej niso imele?

"Danes že vrabci čivkajo, kako je na vseh področjih življenja treba biti ustvarjalen, nekonvencionalen, drzen, kako je treba plavati proti toku, tvegati, biti samosvoj in originalen. A to se v vsakodnevni praksi, tako 'doma kot v službi', izkaže za precej zahtevno, pogosto celo neželjeno. Kapitalizem je že od nekdaj, v 21. stoletju pa še posebej, perfidno naravnan tako, da nam trg in država ne zgolj zadovoljujeta potrebe, ampak jih tudi ustvarjata na novo - po svojih političnih interesih oziroma poslovnih modelih. V zameno za naš denar, pozornost, zasebnost in zvestobo so nam ponujene rešitve za to navidežno originalnost in samosvojost, seveda vsakokrat v novi embalaži.

Po vseh dosežkih renesanse, razsvetljenstva, tehnološkem in nasploh globalnem napredku 20. stoletja ter zdaj razmeroma varnem objemu Evropske unije se družbeni sistemi bolj kot kadarkoli prej kažejo kot regresivni ali vsaj odpori na dobre spremembe. Če res želimo, da nam

bo vsem bolje, potrebujemo zares drzne inovacije in odločne preskoke v modelih in vzorcih delovanja, ti pa se lahko zgodijo samo na podlagi globokega uvida ter s kritičnimi orodji, ki se izmikajo prej omenjeni inertnosti. Take inovacije lahko vznikajo ob vključevanju področij kreativnih industrij, na primer arhitekture, oblikovanja, pa mode in igričarske kulture, vse do kulturnih industrij z raznolikimi umetniškimi praksami, pri čemer v projektu konstavimo prav na tako imenovano sodobno raziskovalno umetnost."

Po nekaterih podatkih je Slovenija na repu evropskih držav, kar zadeva inovacije. Drži?
 "Če uporabim prisposodbo, slovensko gospodarstvo je po večini naravnano na izdelavo zelo kakovostnih avtomobilskih delov, celega avtomobila pa ne znamo zasnovati, kaj šele sestaviti in tržiti. Še kolesa in čolne smo nehali zares ustvarjati, preveč zgolj kopiramo in se pehamo za poceni konkurenco! A imamo veliko znanja, razmeroma dober izobraževalni sistem ter socialne storitve in nasploh solidno kakovost življenja, kar bi moralo nekako samo po sebi zagotavljati napredek družbe. Ta navidezni zid v glavah in v družbenih odnosih med drugim temelji na slabem vodenju in organizaciji sistemov ter tudi v slabih pogojih za

mesta, javne storitve, predvsem pa upravljanje tako javnih kot zasebnih resursov so na razmeroma nizki ravni - ne le moralno, tudi povsem tehnično. Pri tem sta humanistika in umetnost še najpogostejše spregledani - spomnimo le na naše svetovne zvezde filozofije, oblikovanja in arhitekture ali glasbe, pa na našo nenavadno raznoliko in mednarodno prepoznavno intermedijsko umetniško sceno."

Projekt torej ustvarja boljše pogoje za razvoj sodobne raziskovalne umetnosti, hkrati pa sistemsko vzpostavlja vez med snovalci idej, izumitelji in inženirji. Kako torej lahko umetnost pripomore k inovaciji? Kaj nam lahko umetniki poleg lepote, smisla in posebne občutljivosti še prinesejo?

"Znanost in umetnost si morata priti ne le bližje, vzpostaviti je treba drugačne okvire sodelovanja in ponastaviti nekatere prioritete. Vzemimo dva uspešna zgodovinska primera, kot sta še danes odlično delujoči MIT-jev interdisciplinarni raziskovalni laboratorij Media Lab v ZDA ali pa globalna znamka in legendarna institucija Ars Electronica iz avstrijskega Linza, ki ima tudi svoj Futurelab. Dokazujeta, da zares prebojne inovacije vzniknejo takrat, ko umetniki, in ne le oblikovalci, delujejo z ramo ob rami skupaj s tehnologi oziroma inženirji in znanstveniki.

Umetnikov ne spreminjamo v poslovneže, podjetij pa ne ozaljšujemo z lepimi podobami in zvoki in jim ne peremo javne podobe

ustvarjanje. To je treba odpreti širšim skupinam ljudi, jim povrniti kreativni apetit in ponuditi pozitivno identiteto. Torej ne le tistim, ki čutijo neustavljivo potrebo po ustvarjanju in postanejo umetniki - ali širše kreativci, alternativci, aktivisti in tako naprej, ne glede na predvidljiv negativni učinek takšne 'karier' na njihov ekonomski ali družbeni status. Ustvarjalcem-profesionalcem moramo

omogočiti dostojno eksistenco in vlogo v inoviranju predvsem skozi urejene okvire delovanja in podporne mehanizme, ki segajo daleč onkraj pristojnosti ministrstva - ali občinskih oddelkov - za kulturo, so torej poglobljeno medsektorski in strateško uglaseni. V Sloveniji imamo težavo s počasnim dohajanjem trendov v razviti evropski družbi, kjer se tako radi vidimo. Čast izjemam, a digitalizacija javne uprave ter delovnih mest, tako imenovana pametna

Peter Purg, konS

Za slednje je ključna inspiracija prav potopitev v ustvarjalni vrvež, v tako produkcijski kot miselni svet in bogat imaginarij, ki ga prinaša umetnost kot osrednji družbeni vir novih pomenov, možnih interpretacij ter vizij. In seveda kritik!"

Zgolj "design thinking" za naslavljanje kompleksnih problemov prihodnosti ne bo več dovolj, v središče, kot pravite, postavljate "art thinking". Na nedavni okrogli mizi ste gostili podjetje Skaza plastika, omenili ste tudi delo Marka Peljhana ...

"Na okrogli mizi o Sodelovanju umetnosti v inovacijah za prihodnost 27. novembra smo ob predstavnikih vladnih služb za razvoj skupaj z dvema predstavnikoma podjetij iskali odgovor na vprašanje, na kakšen način lahko k boljšim inovacijam pripomore umetnost, medtem ko je za oblikovanje morda že znano, da je ključno pri načrtovanju tako izdelkov kot storitev. Zgolj 'design thinking' za naslavljanje kompleksnih problemov prihodnosti ni več dovolj - v središče zanimanja stopa 'art thinking', saj prav način razmišljanja in dela v umetnosti prinaša pomembne nove pristope tako v socialnih kot v gospodarskih inovacijah. Ob dr. Dragici Marinič iz Štjerske gospodarske zbornice ter Marku Hrenu iz Sektorja za koordinacijo pametne specializacije je bil z nami tudi zagon-

ski podjetnik Miha Ciglar, ki izhaja iz nevladne kulturne scene in na tržišče danes prodira s prostorsko usmerjenimi zvočniki lastne znamke Ultrasonic Audio Technologies. Do tega ga je pripeljalo eksperimentiranje na področju zvoka, pred dobrim desetletjem je to počel še v okviru svoje raziskovalno-umetniške prakse ter nevladnega Inštituta za raziskovanje zvočnih umetnosti. Portfolio manager v podjetju Plastika Skaza Darko Šuman pa je na omizju izpostavil, kako pomembno za trajnostno preobrazbo njihovih izdelkov za široko uporabo je prav poglobljeno sodelovanje z oblikovalci, ki so jih pripeljali ne le do ključnih konceptualnih preskokov v snovanju in predstavitvi izdelkov, temveč so pripomogli tudi k premiku kulture podjetja in odnosa med zaposlenimi. Posnetek omizja je spletno dostopen na youtube kanalu projekta konS. Marko Peljhan pa je zares precej edinstven primer mednarodno prepoznavnega konceptualnega umetnika, ki je ob dveh prepoznavnih kulturnih producentih v polju intermedijske umetnosti, Ljudmili in Atolu, soustanovil še C-Astral, izjemno prodorno podjetje, ki razvija vrhunske brezpilotne letalnike. Domnevati je mogoče, da brez njegove analitične radovednosti za vojaške tehnologije ter hkratnega kritičnega preizpraševanja tega področja najbrž ne bi prišlo do zagona podjetja, ki proizvaja nekakšne miroljubne drone. Kot globalno priznani umetnik taktičnih medijev je Peljhan ob pravem času naletel na razumevanje Univerze v Novi Gorici ter tukajšnje vrhunske znanstveno-tehnološke kadre, C-Astral tako domuje pri nas na Goriškem. Pred nekaj dnevi, 30. novembra, smo se z Markom in Monico Bello, vodjo umetniškega programa pri CERN, Evropski organizaciji za jedrske raziskave, v okviru Kreativnega foruma ob slovenskem Dnevu inovacij 2020 pogovarjali na temo 'Kaj lahko umetniške inovacije dajo znanosti in podjetjem'. Pred skoraj tisočglavim spletnim občinstvom smo ugotavljali, da znanost prav v spregi z umetnostjo pridobi posebno moč prebijanja paradoksov med tehnološkim in trajnostnim razvojem. Le skupaj zares dobro povežeta koncepte napredne in solidarne družbe, spo-

mnita znanstvenike na njihov dolg družbi ter umetnike na njihovo koristnost ali celo politično težo."

Kako lahko torej različna vozlišča, galerije, svobodni prostori, ki jih konS vzpostavlja po Sloveniji, služijo kot odskočna deska?

"Vzpostavljamo tri posamezne umetniške laboratorije: Laboratorij za umetno življenje bo v Zavodu Kersnikova, ki vodi projekt konS; Laboratorij za procesiranje signalov in zaznavanje na daljavo bo prav tako v Ljubljani na Osmozi, kjer domujeta partnerja Društvo Ljudmila in Zavod Projekt Atol; Laboratorij za mehatroniko in robotiko pa bo skozi partnerja MKC lociran v Mariboru, ki ima na območju Slovenije izjemne akademske programe in odlične reference za to pomembno interdisciplinarno polje. Z ekspertizo, umetniki, študenti ter vzpostavljanjem regijskih vozlišč sodelujemo še Univerza v Novi Gorici - Akademija umetnosti, kjer delujem kot profesor novih medijev in vodja projektov, pa Mladinski center Velenje in LokalPatriot Novo mesto, iz Ljubljane pa sta v tem zares pisarnem, a kompetentnem konzorciju z nami še Zavod Aksioma in Zavod Cona. Cilj projekta konS je torej vzpostavitev systemske povezave med snovalci idej, izumitelji in inženirji za ustvarjanje rešitev za vključujočo družbo ter vzpostavljanje informacijsko-izobraževalnega sistema za različne družbene skupine, ki bodo opolnomočene za kritično rabo novih tehnologij. V naših regijskih vozliščih se ob sodelovanju vseh desetih partnerjev odvija triletni program skupno več kot 300 delavnic, raziskovalci in umetniki se v laboratorijskih produkcijah predstavljajo javnostim ter preizkušajo nove modele sodelovanja. V laboratoriju za inovacije pa se povezujejo s podjetji, vladnimi in nevladnimi organizacijami ter skupaj rešujejo resnične izzive družbe prihodnosti."

Kako težko je združiti umetnike, snovalce idej, izumitelje, podjetja?

"Umetnikov ne spreminjamo v poslovneže, podjetij pa ne ozaljšujemo z lepimi podobami in zvoki in jim ne peremo javne podobe. Z našim delovanjem ostajamo trdno zasidrani v polju umetnosti, prizadevamo pa si vzpostaviti stabilne pogoje in okvire za smeje raziskave, ki lahko ravno ob opiranju na umetniško razmišljanje pripeljejo do prebojnih inovacij, tako socialnih kot gospodarskih."

Izhajajoč iz potreb intermedijske umetnostne produkcije na terenu, v konzorciju konS zato ustvarjamo boljše pogoje za umetniško delo, odpiramo možnosti ustvarjanja večjih projektov in vzpostavitev trga, pri čemer gre za povezave z gospodarstvom in različnimi skupnostmi, ki v intermedijski produkciji k sreči že prepoznavajo potenciale idej za inovacije in razvoj svojih bodočih produktov in storitev."

“

Čast izjemam, a digitalizacija javne uprave ter delovnih mest, pametna mesta, javne storitve, predvsem pa upravljanje tako javnih kot zasebnih resursov so na razmeroma nizki ravni - ne le moralno, tudi povsem tehnično

”

Že pred projektom konS je steklo nekaj projektov, ki so analizirali stanje, razvijali metode in orodja ter vpeljevali nove koncepte v ciljna okolja, kjer smo zaznali ne le potrebo, temveč tudi potrebno odprtost in ambicioznost. Tu gre za ministrstva ter izobraževalne institucije, ki sicer niso vajene umetnostnih ali kulturnih tematik, pa za gospodarske zbornice in tehnološke parke ter seveda za podjetja. Z nekaterimi že izvajamo prve drzne partnerske projekte, ki so zanimivi tako po umetniški kot podjetniški plati. Vzpostavljamo pa tudi novi profil 'katalizatorja inovacij', ki zna povezati različne strokovnjake znotraj celovitega in trajnostno naravnane inovacijskega cikla, v katerega smo osrednje umestili tudi fazo 'art thinking'."

Nekaj konkretnih izkušenj v prvem letu delovanja ste gotovo že pridobili.

"V prvem letu trajanja projekta konS smo izvedli okoli 70 delavnic za mlade in odrasle, razvili pet zahtevnih raziskovalno-umetniških produkcij, avtorji teh so Boštjan Perovšek, kolektiv BridA, Tilen Sepič, Miranda Moss in Daniel Brownell ter Boštjan Čadež. Zagnali smo tudi prej omenjene tri laboratorije, pripravili serijo okroglih miz, pravkar pa zaključujemo obsežni program konS Modul ob robu Mariborskega festivala računalniških umetnosti. S kolektivnim prispevkom streznitvenega naslova Ali nas res potrebujejo? smo se kot platforma predstavili tudi na festivalu Ars Electronica 2020. Če smo septembra še nekoliko ironično dvomili o tem,

ali so takšna prizadevanja potrebna in čemu služijo, smo po teh treh intenzivnih mesecih že precej bolj prepričani, da se pozitivni učinki širijo, dojemanje okolja za tovrstne ideje je vse bolj pozitivno."

Kako pa ob tolikšni kompleksnosti projekta in naglih spremembah skrbite za trajnost?

"Trajnost platforme je zagotovljena že zaradi trdnega partnerstva njenih akterjev ter večdesetletne izgradnje umetniške oziroma kulturniške skupnosti, ki se predvsem v zadnjem desetletju pomembno odpira v družbo, povezuje z znanostjo ter celo z industrijo. Ob tem nam poleg mnogih pridobljenih (predvsem evropskih) projektnih sredstev pomagajo tudi vidni dosežki naših umetnikov, ki so prav na področju intermedijske umetnosti zares izjemni, ob prej omenjenem Marku Peljhanu lahko govorimo o celi - nekoliko mlajši - generaciji mednarodno prepoznavnih imen, predlanskega 'oskarja' za tovrstno umetniško prakso, zlato niko Ars Electronice je prejela Maja Smrekar ... Morda poleg vrhunske prakse pri nas umanjka zares kakovosten in temeljit teoretski in kritiški diskurz, a tudi ta se postopoma izboljšuje."

Seveda pa to ni edini tovrstni evropski projekt.

"Idejna zasnova konS kot nacionalnega projekta ni nova, temveč na območju Slovenije že obstaja v obliki različnih posamičnih projektov in iniciativ. Mimogrede, poleg konS je z istim finančnim mehanizmom v Sloveniji podprta še RUK, mreža centrov raziskovalnih umetnosti in kulture. Projekt konS je del strateške navede zdaj že uspešnih, dokaj izdatno sofinanciranih projektov, ki nadgrajujejo dosedanje rezultate in uspehe že obstoječih različnih partnerstev. Dober primer je MAST - Master Module in Art, Science and Technology, ki je pod mojim vodstvom nastal v navezi Akademije umetnosti Univerze v Novi Gorici in Zavoda Kersnikova z referenčnimi mednarodnimi partnerji iz Avstrije, Belgije, Portugalske in Hrvaške. Razvili smo nov magistrski študijski modul Umetnosti-znanosti-tehnologija, za katerega bi lahko

rekli, da izobražuje prej omenjene katalizatorje inovacij. Študentom zastavimo kompleksen resnični izziv, ki ga nato skozi semester rešujejo v interdisciplinarnem timu, lani smo se ukvarjali s temo prihodnosti dela, letos pa s solidarnostjo.

Projekt MAST se je po treh letih uspešno zaključil novembra, nadaljuje pa se drugi, še veliko večji projekt DIVA, namenjen razvoju inovacijskega ekosistema, verig vrednosti in podpiranju inovacij s pomočjo ustvarjalnih industrij. Ta čezmejni projekt mehanizma Interreg izvajamo v sodelovanju s partnerji iz Italije, skupaj mapiramo ustvarjalne potenciale in med drugimi razvijamo tudi novo, ambiciozno zastavljeno inovacijsko vozlišče 'ekscen-ter' v Novi Gorici, ki nastopa tudi v konS. Na območju Goriške želimo tako doseči ključne preboje na področju gospodarskih in socialnih inovacij ter vzpostaviti čezmejni regijski primer dobre prakse tovrstnega ekosistema. V projekt je povezanih sedem italijanskih in osem slovenskih partnerjev, med njimi Tehnološki park Ljubljana, Primorski tehnološki park, Gospodarska zbornica Slovenije, novogoriško visokotehnološko podjetje Arctur ter drugi. Skupaj razvijamo podlago za interdisciplinarne čezmejne pilotne projekte, ki se bodo v prihodnjih letih lahko navezovali na rezultate in učinke projekta konS. Ko že sprašujete za trajnost, z Jurijem Krpanom iz Kersnikove ravno te dni snujeva naskok na Interreg Slovenija-Avstrija z nadgradnjo omenjenega projektnega trojčka MAST-DIVA-konS na osi Nova Gorica-Ljubljana-Maribor-Gradec. Vidimo se kod del prihajajoče Skupnosti znanja in inovacij s področja kreativnih in kulturnih industrij, ki jo bo vzpostavil Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo. Kar nekaj zanimivih epizod te razvejene zgodbe pa se nadaljuje tudi v naši novogoriški kandidaturi za naslov evropske prestolnice kulture."